

การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563
The Changes in the Political Role of the Royal Thai Armed Forces from
1992 to 2020

วันวิชิต บุญโปร่ง (Wanwichit Boonprong)¹

ธีรพงษ์ บัวหล้า (Thiraphong Buala)²

¹นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง

Doctor of Philosophy Program Strategy and Security

²อาจารย์ที่ปรึกษาคุณุภินิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Thesis Advisor, Asst. Prof. Dr., Faculty of Political Science and Law, Burapha University

E-mail: wanwichit@hotmail.com

Received: 9 May 2021

Revised: 23 June 2021

Accepted: 29 June 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของ กองทัพไทย และพัฒนาการบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563 ด้วยวิธีการ สัมภาษณ์อดีตนายทหารชั้นผู้ใหญ่ และผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายพลเรือน ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ซึ่งเคยอยู่ในภาวะที่ถดถอยและความนิยมขึ้นอยู่ในระดับสูงสุด โดยอิงกับทัศนคติทางสังคมที่มีต่อกองทัพในแต่ละช่วงเหตุการณ์ทางการเมือง จึงมีผลต่อสำนึกของผู้นำกองทัพในการกำหนดท่าทีและการตัดสินใจทางการเมือง การที่กองทัพมีความน่าเชื่อถือทางสังคมมากกว่าสถาบันทางการเมืองอื่นๆ จึงถูกดึงเข้ามาอยู่ในแวดวงการเมืองมาตลอด และมีแนวโน้มว่ากองทัพไทยคงยังรักษาและขยายบทบาททางการเมืองของตนเองไว้ได้ จนถึงปัจจุบัน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563 ได้แก่ 3 ปัจจัยสำคัญ คือ 1) ด้านรัฐธรรมนูญ 2) ด้านความมั่นคง และ 3) ด้านการเมืองภาคประชาชน ซึ่งได้เอื้ออำนวยให้กองทัพไทยปรับเปลี่ยนบทบาท

วันวิชาติ บุญโปร่ง และธีรพงษ์ บัวห่อ

ได้อย่างกลมกลืน และมีความชอบธรรมในฐานะผู้ควบคุมและกำหนดกติกาทางการเมืองไทยได้อย่างยาวนาน

คำสำคัญ: บทบาททางการเมือง, กองทัพไทย, การเปลี่ยนแปลง

Abstract

The objective of this article was to study the factors affecting the changes in the political role of the Royal Thai Armed Forces and the development of the political role of the Royal Thai Armed Forces from 1992 to 2020. The study was conducted through interviews with former senior military officers and experts in the civil sector. The results revealed that the development of the political role of the Royal Thai Armed Forces used to be in a recession and also gained the highest popularity based on social attitudes towards the military in different political events, which affected the awareness of the military leaders in making political attitudes and decisions. Due to the fact that the military was more socially credible than other political institutions, the military had usually been drawn into the political sphere; moreover, it is likely that the Royal Thai Armed Forces could maintain and expand its political role so far. The factors affecting the changes in the political role of the Royal Thai Armed Forces from 1992 to 2020 consisted of 1) the factors regarding Thai Constitution, 2) the security factors and 3) the civil politics factors. These three factors facilitated the Royal Thai Armed Forces to change the roles harmoniously and gain legitimacy as the one who controlled and regulated Thai politics for a long time.

Keywords: Political roles, the Royal Thai Armed Forces, Change

บทนำ

ภายหลังการสิ้นสุดยุคสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาได้ก้าวขึ้นสู่ผู้นำการเมือง ความมั่นคงและเศรษฐกิจโลกเพียงผู้เดียว ในยุคสมัยหนึ่ง กองทัพไทยเคยได้รับการสนับสนุนทั้งงบประมาณ การฝึกอบรมอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐอเมริกา ซึ่งบรรดาชาติที่ปกครองแบบระบอบเผด็จการทางทหารในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกต่างได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มกำลังจากสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของลัทธิคอมมิวนิสต์ ท้ายที่สุดยุคสงครามเย็นได้สิ้นสุดลง กระแสธารประชาธิปไตยได้ไหลเข้าสู่กระจายไปยังทั่วโลกเริ่มเติบโตอย่างมั่นคง สหรัฐอเมริกาจึงเริ่มปรับปรุงนโยบายและเงื่อนไขในการรักษาความสัมพันธ์กับบรรดาประเทศที่ยังปกครองภายใต้ระบอบเผด็จการ แต่ยังคงให้

ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ ด้านการทหารต่อไป หากการเปลี่ยนผ่านระบอบปกครองของประเทศเองไปสู่ การสร้างประชาธิปไตยอย่างมั่นคงตามทิศทางที่สหรัฐอเมริกาต้องการ ดังนั้นบรรดาผู้นำประเทศเผด็จการ นิยม จึงเริ่มโอนอ่อนผ่อนตามยอมให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งและขยายสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมทาง การเมืองของประชาชนจึงกลายเป็นส่วนสำคัญให้ประเทศเหล่านี้ ยอมรับเงื่อนไขใหม่ซึ่งบังคับต้องยอมรับ การปรับเปลี่ยนบทบาททางการเมืองของตนเองไปโดยปริยาย

ดังนั้นช่วงหลังยุคสงครามเย็นตอนต้น ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2551 ภายหลังจากสิ้นสุดอิทธิพลของ สหภาพโซเวียต เป็นช่วงเวลาที่ สหรัฐอเมริกาได้ระดมสรรพกำลังการเข้าไปจัดระเบียบในกลุ่มประเทศ ยุโรปตะวันออก จนประสบความสำเร็จ แต่ในเวลาถัดมาการเข้าไปจัดสรรผลประโยชน์ทรัพยากรพลังงาน ในภูมิภาคตะวันออกกลางด้วยการทำสงคราม ทำให้พลังอำนาจความชอบธรรมของสหรัฐอเมริกาเริ่ม เสื่อมทรามลง เป็นเหตุให้ในเวลาต่อมา จีนได้กลายเป็นขั้วมหาอำนาจชาติใหม่ขึ้นมาผงาดตีคู่กับ สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก ทำให้ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกามีจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการเมืองระหว่างประเทศ (บรรจง ไชยลังกา, 2016, หน้า 30-32)

ดังนั้นเมื่อบริบทภูมิรัฐศาสตร์การเมืองโลกได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อทั้ง ทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์วิกฤติค่าเงินในภูมิภาคเอเชีย ในปี พ.ศ. 2540-2541 ได้ส่ง กระทบเป็นลูกโซ่ลูกกลม มายังประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพล้วนมีกลยุทธ์ การปรับตัวตามสภาพแวดล้อมบริบททางการเมืองได้กลมกลืนกับโจทย์ที่ท้าทายขึ้นมาตลอดเวลา นับตั้งแต่ ภายหลังจากสิ้นสุดการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ซึ่งตลอดระยะเวลาเกือบเก้าสิบปี พบข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ของความไม่ตั้งมั่นต่อ ระบอบประชาธิปไตย ถึงจำนวนการทำรัฐประหารมีทั้งหมด 13 ครั้ง เป็นความพยายามก่อการกบฏ 11 ครั้ง และการเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยพลังการเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชน จำนวน 2 ครั้ง (พิชิต รัชตพิบูลภพ, 2559, หน้า 101)

ยิ่งไปกว่านั้นภายหลังจากเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงปราบปรามประชาชนผู้ชุมนุม ในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ส่งผลให้ความชอบธรรมและบทบาททางการเมืองของกองทัพบอบช้ำอย่างหนัก จนบรรดาผู้เชี่ยวชาญและคร่ำหวอดทางการเมืองไทยต่างวิเคราะห์และมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า กองทัพไทยคงไม่กลับเข้ามามีอิทธิพลและบทบาทชี้นำทางการเมืองใดๆ ได้เฉกเช่นอดีตอีกต่อไป ประกอบ กับการมีรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ที่มาจากเจตนารมณ์ของประชาชน มีส่วนทำให้เกิดการสร้าง ประชาธิปไตยให้เข้มแข็งมากขึ้น ในขณะเดียวกัน พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น (2 ตุลาคม 2541) ได้ลาออกจากตำแหน่งวุฒิสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง เพื่อแสดงเจตจำนงส่วนตัว ในการ ทำหน้าที่ตำแหน่งทางทหารเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้สาธารณชนส่วนใหญ่เชื่ออย่างสนิทใจว่ากองทัพได้ ปรับเปลี่ยนตัวเองให้อยู่ภายใต้การนำของรัฐบาลพลเรือนมากขึ้น (Boonprong, 2000, pp. 55-56)

ความผันผวนทางการเมืองและความที่ไม่มีเสถียรภาพและเปราะบาง คือการที่บรรดาพรรคการเมืองเริ่มติดขัดหน่วงหนืดทางความคิดทางการเมือง จัดตั้งมวลชนเพื่อเป็นฐานสนับสนุนการขับเคลื่อนทางการเมืองของตนเอง การใช้อำนาจทางการเมืองที่เกินขอบเขตของฝ่ายบริหาร นำไปสู่การเรียกร้องความรับผิดชอบและการตรวจสอบนักการเมือง จนนำไปสู่มูลเหตุแห่งความขัดแย้งระหว่างประชาชนที่มาจากรากฐานทางความคิดที่แตกต่างกัน สิ่งที่มาถึงก็คือการเคลื่อนไหวการเมืองภาคประชาชนเริ่มเติบโตและมีส่วนร่วมในการรณรงค์ความโปร่งใสทางการเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สำนักทางการเมืองที่มีความเป็นอนุรักษ์นิยมของชนชั้นกลางมีพลัง กดดันในระดับสูงกับทางการเมืองไทย เป็นการส่งสัญญาณเรียกร้องให้กองทัพเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหา เพราะทัศนคติของชนชั้นกลางมีความรู้สึกเป็นบวกต่อกองทัพมากกว่าการให้ความไว้วางใจที่มีต่อนักการเมือง ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองมีแนวโน้มเป็นสุญญากาศทางการเมืองหาทางออกไม่ได้ จึงกลายเป็นโอกาสให้กองทัพ หวนคืนสู่บทบาททางการเมืองอย่างเต็มตัวอีกครั้ง ด้วยการเข้ามาทำรัฐประหาร 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 โดยได้รับการต้อนรับยินดีจากชนชั้นกลาง และกลายเป็นพลังแห่งความชอบธรรมให้กองทัพเข้ามากระชับพื้นที่จัดระเบียบ ความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558, หน้า 117)

ลักษณะพิเศษของสังคมไทยคือการปกครองแบบจารีตประเพณี ที่มีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เป็นผู้ปกครองสูงสุด ได้สร้างความเข้มแข็งของราชอาณาจักรทั้งการปฏิรูประบอบราชการบริหารแผ่นดิน การสร้างชาติเป็นปึกแผ่นตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มปลูกฝังให้ราษฎรมีความรู้สึกนึกคิดแนวคิดชาตินิยม การนับถือศาสนาและและการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเรื่องที่ถูกปลูกฝังเชื่อมโยงมาอย่างช้านาน แม้ในเวลาต่อมาจะมีแนวคิดใหม่ๆ เข้ามาในสังคมไทย ไปยังกลุ่มปัญญาชน อาทิ ความคิดเสรีนิยมประชาธิปไตย ทุนนิยม วัตถุนิยม ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ต้องไม่กระทบต่อแนวคิดสถาบันหลักทั้งสามของชาติ อันได้แก่ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองไทยจึงมุ่งเน้นความเป็น ปฏิกัตินิยม เน้นถึงความเป็น ไปได้ สังคมไทยจึงไม่มีลักษณะไปในทางสุดโต่งทั้งฝ่ายซ้าย หรือ ฝ่ายขวาอย่างรุนแรง แม้ว่าบางช่วงเวลาพยายามจะมีการชูความคิดสุดโต่ง แต่ผลลัพธ์สุดท้ายของการเคลื่อนไหวของกลุ่มแนวคิดดังกล่าวมักจะ ไม่ได้รับการตอบสนองยอมรับคล้อยตามเท่าที่ควร (สุจิต บุญบงการ, 2562, หน้า 186-187)

ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่จึงมีความเชื่อเสมอว่า กองทัพจะเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของตนเองอย่างไร แต่สิ่งสำคัญที่สุดกองทัพมีหน้าที่และพิทักษ์รักษาไว้ซึ่ง 3 เสาหลัก อันถือเป็นพลังศีลธรรมตามความเชื่อของคนไทยทั้งชาติ ในขณะที่เดียวกันกองทัพก็ได้รับโจทย์ท้าทายใหม่ จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนบทบาททางการเมืองของตนเองอย่างเหมาะสม ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ยี่สิบปีที่ผ่านมา กองทัพมิได้ต้องเผชิญกับภัยคุกคามตามแบบฉบับสงครามเย็นอีกต่อไปแล้ว หากแต่เป็นภัยรูปแบบใหม่ ซึ่งแฝงเข้ามาในลักษณะการก่อการร้าย การลักลอบนำเข้าแรงงานต่างด้าวมาอย่างผิดกฎหมาย ปัญหา

ความเสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ส่งผลตรงไปยังการเปลี่ยนแปลงบทบาทใหม่ของกองทัพ ในฐานะเป็นหน่วยงานราชการที่มีพร้อมและระบบการบริหารที่เข้มแข็งที่สุด ในฐานะการเป็นผู้ดำเนินการหลักในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากมีประสบการณ์การรับมือกับปัญหาได้มากกว่าหน่วยงานอื่นๆ จึงเป็นที่มาของการสะสมต้นทุนการสร้างคะแนนความนิยมและได้รับความไว้วางใจมากที่สุดจากสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่ผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563
2. ศึกษาพัฒนาการบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563

ทบทวนวรรณกรรม

เมื่อศึกษาถึงแนวคิดบทบาททางการเมืองของกองทัพ ที่มีความพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบบทบาททางการเมืองของตนเองตามบริบททางสังคม โดยนักรัฐศาสตร์ด้านความมั่นคงอย่าง Douglas Bland เสนอรูปแบบแนวคิดการสร้างความสัมพันธ์พลเรือน - ทหารอย่างเป็นปึกแผ่นหรือ “A Unified Theory of Civil- Military Relations” โดยผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองไทย ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์พลเรือน - ทหาร จะดำรงอยู่ได้อย่างมีเอกภาพนั้นจำเป็นต้องแบ่งปันจัดสรรอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองระหว่างกัน กองทัพจะต้องไม่อยู่ในอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่งจะพบว่าสาเหตุความขัดแย้งของฝ่ายการเมืองกับผู้นำของกองทัพนั้น แม้บางครั้งความขัดแย้งไม่ได้เริ่มต้นมาจากฝ่ายกองทัพ แต่เป็นฝ่ายการเมืองคือผู้ก่อปัญหาเสียเอง จนนำไปสู่การดึงให้กองทัพออกมาแก้ไขด้วยสาเหตุ 4 ประการด้วยกัน คือ 1) กองทัพยึดอำนาจรัฐบาลพลเรือนด้วยวิธีการรัฐประหาร 2) รัฐบาลพลเรือนจัดการบริหารกองทัพอย่างไร้ประสิทธิภาพ 3) กองทัพคัดค้านการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของรัฐบาลพลเรือน 4) นักการเมือง รัฐมนตรีหรือพลเรือนในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านกองทัพปลอดภัยทัศนคติความเข้าใจในการบริหารกิจการภายในกองทัพ (Bland, 1999, p.10) ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวถูกผลักดันให้ทั้งฝ่ายพลเรือน-กองทัพ ต่างใช้พื้นที่ตรวจสอบถ่วงดุลกันอำนาจต่อกัน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมิติการปฏิสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างกันอีกด้วย

ผลงานทางวิชาการอีกชิ้นของสุรชาติ บำรุงสุข ผู้เชี่ยวชาญและศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงของไทย ได้นำเสนอผลงานเป็นภาษาอังกฤษ เพื่ออธิบายทฤษฎีการควบคุมกองทัพของพลเรือน นั้น มีการนำเสนอแนวคิดให้กองทัพจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องธรรมาภิบาลด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเริ่มนำร่องเอาแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้ มีผลให้บทบาททางการเมืองของกองทัพไม่สามารถหลีกเลี่ยงของ

การปรับตัวตามไปด้วย โดยเฉพาะอยู่ในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองสู่ความเป็นวิถีแห่งระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ย่อมเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงมากขึ้น ซึ่งในงานเขียนดังกล่าว ยังได้แบ่งองค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาล ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก คือ การมีส่วนร่วมของภาคสังคมประชาชนในมิติการพัฒนา และส่วนที่สอง คือบทบาทหน้าที่ของรัฐในการบริหารและการให้บริการ และในส่วนนี้สามารถแบ่งจำแนกออกเป็น 5 ข้อย่อย ได้แก่ 1) รัฐบาลต้องมีความชอบธรรมในการบริหารบ้านเมือง 2) รัฐต้องยอมรับให้เกิดกระบวนการตรวจสอบได้ 3) รัฐต้องปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปตามหลักสากล 4) รัฐต้องส่งเสริมการกระจายอำนาจการบริหารบ้านเมือง 5) การควบคุมกองทัพโดยรัฐบาลพลเรือน ถือเป็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ต้องหาตัวแปรหรือมีเงื่อนไขสำคัญ ที่ทำให้กองทัพสามารถยอมรับกติกาภายใต้การนำของรัฐบาลพลเรือนอย่างเต็มใจ และยอมยุติบทบาทหรือลดบทบาททางการเมืองของตัวเองลง (Surachart Bamrungsuk, 2006, pp. 22-26)

ในทางตรงข้าม Ozan O.Varol (2012, p. 300) นักวิชาการสมัยใหม่ที่ศึกษาถึงมูลฐานและสาเหตุของการรัฐประหารในการยึดอำนาจและอธิบายถึงความจำเป็นต่อบทบาททางการเมืองของกองทัพในการเข้ามาจัดการความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศเมื่อถึงทางตัน จึงเสนอทฤษฎี “การทำรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตย” (**The Democratic Coup d'état**) ได้เจาะจงถึงข้ออ้างในการทำรัฐประหารไว้ 7 ข้อ ได้แก่ 1) รัฐบาลที่มีรูปแบบปกครองด้วยระบอบเผด็จการ 2) ประชาชนยินยอมและสนับสนุนให้กองทัพออกมาทำรัฐประหาร 3) รัฐบาลเผด็จการเมินเฉยต่อคำเรียกร้องกดดันจากประชาชนให้พ้นจากอำนาจ 4) สังคมในบางประเทศให้ความเชื่อมั่นต่อกองทัพ ซึ่งมีทุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง 5) กองทัพมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการรัฐบาลเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ 6) กองทัพมีบทบาทเข้ามาจัดการเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยสุจริต ยุติธรรม ภายใต้เงื่อนไขระยะเวลาที่สั้น และ 7) คณะรัฐประหารต้องริบสร้างกระบวนการถ่ายโอนอำนาจให้ราบรื่นตามระบอบประชาธิปไตย ภายใต้กติการัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้นำประเทศต้องมาจากการเลือกตั้งและได้ยอมรับจากในและนอกประเทศ

ปัจจุบันแม้ว่าเข้าสู่ยุคศวรรษที่ 21 แนวโน้มบทบาททางการเมืองของกองทัพไทยจะสวนทางกันอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทย จะถูกผูกเชื่อมโยงกับบทบาททางการเมืองของกองทัพ มีอิทธิพลในการสร้างความมั่นคงของชาติ และการรักษาอำนาจของตนเองไว้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง การปรับตัวกับบริบททางสังคมที่เกิดขึ้นมาใหม่ ซึ่งมีทั้งพลังสนับสนุนหรือแม้แต่พลังต่อต้าน ล้วนมีผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของกองทัพในการวางตำแหน่งบทบาทตนเองในพื้นที่ทางการเมืองอย่างลงตัวด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถรับรู้ถึงพัฒนาการของกองทัพและการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมือง ตลอดจนเป็นแนวทางเสนอแนะการถอดบทเรียนบทบาททางการเมืองของกองทัพไทยอย่างเหมาะสมในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการวิจัยรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ (มีการสัมภาษณ์ 1 ครั้ง) มีจำนวน 8 ท่าน ประกอบไปด้วย

1. อดีตนายทหารชั้นสัญญาบัตรระดับชั้นยศ พลโท-พลเอก จำนวน 5 ท่าน ประกอบไปด้วย
  - 1.1 อดีตเจ้ากรมเสมียนตรา (พล.อ.)
  - 1.2 อดีตผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ กระทรวงกลาโหม (พล.อ.)
  - 1.3 อดีตรองเจ้ากรมกิจการพลเรือนทหาร (พล.อ.)
  - 1.4 อดีตเจ้ากรมยุทธการทหารอากาศ (พล.อ.อ.)
  - 1.5 อดีตรองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (พล.ท.)
2. ฝ่ายพลเรือน อดีตรัฐมนตรี และนักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน
  - 2.1 อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
  - 2.2 คณบดีคณะด้านสังคมศาสตร์ ม.เอกชน
  - 2.3 คณบดีคณะด้านสังคมศาสตร์ ม.รัฐบาล

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดลำดับผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวเลข โดยให้ฝ่ายกองทัพลำดับที่ 1.1-1.5 สมมติแทนเป็นหมายเลข 1-5 และผู้ให้ข้อมูลฝ่ายพลเรือน ลำดับที่ 2.1-2.3 สมมติแทนหมายเลข 6-8

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ด้วยการตั้งคำถามปลายเปิดโดยใช้วิธีการจดบันทึกเสียง การบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งแปดท่าน ประกอบด้วยประเด็น คำถาม 1 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563

เหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยพิจารณาเลือกเวลาการศึกษาในปี พ.ศ. 2535 อันเนื่องมาจากเหตุการณ์จลาจลทางการเมืองและนำไปสู่การนองเลือด ที่ส่งผลให้ภาพพจน์ของกองทัพได้รับชอกช้ำเสียหายมากที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ เป็นจุดเริ่มต้นของสังคมไทยเริ่มตั้งคำถามต่อความเหมาะสมต่อ บทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ซึ่งนับช่วงหลังเวลาเหตุการณ์พฤษภาทมิฬตามด้วยวิกฤติเศรษฐกิจค่าเงินบาทในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 ได้แพร่ระบาดไปทั่วภูมิภาคเอเชีย ดังนั้นแวดวงนักวิชาการตลอดจนบรรดาผู้สนใจการวิเคราะห์การเมืองไทย ต่างมองไปที่ทิศทางเดียวกันและมั่นใจว่ากองทัพไทยไม่มีวันกลับมามีอิทธิพลและบทบาททางการเมืองไทยได้อีกต่อไป แต่อย่างไรก็ตามกองทัพเร่งฟื้นฟูภาพลักษณ์ตัวเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความขัดแย้งทางการเมืองไทยในระหว่างกลุ่มนิยมพรรคการเมือง และผู้ปฏิเสธการผูกขาดอำนาจของรัฐบาลพลเรือน นำพาให้กองทัพกลับมาได้รับความนิยมนจาก

สังคมไทย และเริ่มขยายบทบาททางการเมืองอีกครั้ง ซึ่งสังคมไทยได้ตั้งคำถามและศึกษาลงลึก ไปยังแง่มุมต่างๆ ว่าปัจจัยใดที่ทำให้กองทัพเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองในรูปแบบใหม่ และปรับตัวเองอย่างไร และเหตุใดยังคงมีพื้นที่และบทบาททางการเมืองได้จนถึงปัจจุบัน ในฐานะผู้เคยร่วมงานกับ เครือข่ายระดับสูงของผู้นำเหล่าทัพมาอย่างยาวนาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาถึงการเลือกสัมภาษณ์อดีตข้าราชการบำนาญ ซึ่งเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ของกองทัพไทยจำนวน 5 ท่าน เนื่องจากเคยมีประสบการณ์ในยุคที่เปลี่ยนผ่านความผันผวนทางการเมืองในประเทศตัวเอง จึงเห็นบทบาททางการเมืองของกองทัพในช่วงแต่ละยุคมีพัฒนาการ หรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับข้อมูลจากนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทั้งในส่วนภาคประชาชนและความมั่นคงจำนวน 3 ท่าน มาอธิบายการเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์ทางการเมือง ได้ลึกกว่าแหล่งข้อมูลที่มาจากนายทหารระดับสูงของกองทัพ ซึ่งไม่อาจเปิดเผยข้อมูลในระดับเชิงลึกโดยตรงไปตรงมาได้ ย่อมมองเห็นภาพรวมบทบาททางการเมืองของกองทัพในลักษณะการเปรียบเทียบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย พ.ศ. 2535-2563

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 8 ท่าน ผู้วิจัยสามารถประมวลหาปัจจัยทางการเมืองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองออกเป็น 3 ด้าน คือบทบาททางการเมืองในรัฐธรรมนูญ บทบาททางการเมืองในมิติด้านความมั่นคง และบทบาททางการเมืองกับด้านภาคประชาชน ที่เปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพในแง่ซึ่งยังดำรงอำนาจทางการเมืองเพิ่มขึ้นตามลำดับของระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ ศึกษา และจำแนกเป็นตารางสรุป สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย

ปัจจัยทางการเมือง	ประเด็นที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์	หมายเลขผู้ให้ข้อมูล
1. ด้านรัฐธรรมนูญ	1) ฉบับ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 วางบทบาทให้กองทัพเป็นหน่วยงานในการสนับสนุนพัฒนาประเทศ 2) รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ให้อำนาจและบทบาททางการเมืองแก่กองทัพเพิ่มขึ้น อาทิ ผบ.เหล่าทัพ เป็นวุฒิสมาชิกจากการแต่งตั้ง	1, 4, 6, 7, 8
2. ด้านมิติความมั่นคง	1) กองทัพทำหน้าที่ป้องกันความขัดแย้งทาง	2, 3, 4, 5, 8

ปัจจัยทางการเมือง	ประเด็นที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์	หมายเลขผู้ให้ข้อมูล
	การเมืองภายในประเทศยังดำรงอยู่ 2) บทบาทหน้าที่ต่อสู้กับภัยคุกคามใหม่ อาทิ ภัยก่อการร้าย, ภัยจากสังคมออนไลน์ 3) ธารงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์	
3. ด้านการเมืองภาคประชาชน	1) ชนชั้นกลางและกลุ่มอนุรักษ์นิยมยังเชื่อมั่นในบทบาทของกองทัพ 2) กองทัพปรับปรุงภาพลักษณ์และภารกิจด้านกิจการพลเรือนตลอดเวลา 3) กองทัพยังถูกดึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง อาทิ สำนักทางการเมืองคนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดอ่อนไหวต่อสังคมไทย	ทุกคน

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของกองทัพไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563 ซึ่งในปัจจัยด้านรัฐธรรมนูญ ผู้ให้ข้อมูลที่มากสายพลเรือนทุกท่านให้ความเห็นต่อรัฐธรรมนูญมีแนวโน้มออกแบบให้กองทัพอยู่ในอำนาจทางการเมืองที่ยาวนานขึ้น ในขณะที่อดีตข้าราชการทหารอีกสองท่านที่สนใจและกล้ากล่าวถึงต่อกองทัพในแง่การให้มุมมองต่อการใช้อำนาจของกองทัพ ในการทำประโยชน์แก่ประเทศ อย่างไรก็ตาม แต่หากพิจารณาเฉพาะเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ที่กองทัพได้รับความเสียหายในภาพลักษณ์ขององค์กร ไม่มีใครคาดคิดว่ากองทัพจะกลับมามีบทบาททางการเมืองได้อีกแต่รัฐธรรมนูญไทย นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาได้จำกัดบทบาทให้กองทัพทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ แต่บทบาทดังกล่าวกลายเป็นกระจกสะท้อนไปยังประชาชน ได้เห็นบทบาทในการพัฒนามิติใหม่ ในแง่การให้ความช่วยเหลือประชาชนส่งผลให้ภาพพจน์ของกองทัพดีขึ้นตามลำดับ และแม้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2560 มาจากผลพวงของการทำรัฐประหาร แต่ประชาชนกว่ากึ่งหนึ่งให้ความเห็นชอบการทำประชามติ ส่งผลให้กองทัพมีอำนาจเพิ่มสูงขึ้นในฐานะผู้รักษาความสงบภายในประเทศ โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นเกราะกำบังแห่งความชอบธรรมในการใช้อำนาจของตนเอง

ในส่วนบทบาทด้านความมั่นคง นับตั้งแต่สิ้นสุดยุคสงครามเย็น ผู้ให้ความเห็นจาก 5 ใน 8 ท่านมีความเห็นว่ากองทัพเปลี่ยนแปลงบทบาททางความมั่นคงในมิติที่หลากหลายมากขึ้น ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่เข้ามาท้าทายในประเทศไทย อาทิ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ภัยความมั่นคงด้วยการใช้เครือข่ายโลกออนไลน์ และประเด็นที่สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นพันธกิจหลักที่กองทัพมีบทบาทพิทักษ์

รักษา มิให้ได้รับความกระทบกระเทือนจากยุคสมัยแห่งการเปิดกว้างการแสดงความคิดเห็นที่อาจมีความเห็นการวิพากษ์วิจารณ์อันนำไปสู่ความแตกแยกในสังคมไทย กองทัพจึงมีบทบาทหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมไทย ภัยคุกคามตามแนวคิดแบบจารีตเก่า ที่มีการสู้รบเพื่อรักษาอธิปไตยจากศัตรูเข้าศึกได้หมดสิ้นไป แต่บทบาทในฐานะผู้รับผิดชอบความมั่นคงในยุคสมัยใหม่ ได้แผ่ขยายบทบาทให้กองทัพยังมีส่วนชี้นำในการจัดระเบียบโครงสร้างทางความมั่นคงของประเทศต่อไป

การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองกับการเมืองภาคประชาชน ที่กองทัพได้รับตัวไปตามความผันผวนของสถานการณ์การเมืองไทย การเมืองภาคประชาชนได้ดึงกองทัพเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งในสังคมไทย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทุกท่านยอมรับต่อบทบาทของกองทัพที่พยายามวางตัวเองเป็นกลางทางการเมือง แต่บทสรุปสุดท้ายของทุกเหตุการณ์ความขัดแย้งและการเคลื่อนไหวทางการเมือง กองทัพจะกลายเป็นผู้ยุติความชุลมุนและวิกฤติทางการเมืองมาโดยตลอด โดยเฉพาะความคิดแบบสุดโต่งจากฝ่ายอนุรักษนิยม ที่มองกองทัพเป็น “วีรบุรุษ” และฝ่ายเสรีนิยม มีทัศนคติต่อกองทัพในฐานะ “ผู้ร้าย” ที่เริ่มลุกลามไปยังคนรุ่นใหม่ ได้แก่ การปะทะทางแนวคิดอุดมการณ์การเมืองระหว่างวัย ล้วนทำให้กองทัพตระหนักถึงภาวะที่ไม่เหมือนเดิมในสังคมไทยอีกต่อไป อย่างไรก็ตามพลังอนุรักษนิยมและจิตสำนึกของชนชั้นกลางยังเชื่อมั่นและพอใจการเข้ามาแทรกแซงของกองทัพ ตลอดระยะเวลาที่กองทัพพยายามยุติความบาดหมางระหว่างกัน ในการใช้ความเชี่ยวชาญทักษะด้านกิจการพลเรือนในการทำให้สังคมไทยกลับมาอยู่ในสภาวะปกติเหมือนเดิม

2. ศึกษาพัฒนาการบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563

เพื่อให้เห็นพัฒนาการบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ข้อมูลการอ้างอิงเกี่ยวกับกองทัพไทย ผู้วิจัยเรียบเรียงข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 8 ท่าน ซึ่งหากย้อนดูบทบาททางการเมืองของกองทัพไทยตลอดระยะเวลาเกือบสามทศวรรษ กองทัพได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองไปตามสถานการณ์ในฐานะเป็นฝ่ายตั้งรับแรงกดดันทางการเมือง หรือบางช่วงเวลากลับมีอำนาจเต็มในการตัดสินใจเข้ามาข้องเกี่ยวกับทางการเมือง ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งปรากฏเป็นตารางเปรียบเทียบบทบาททางการเมืองดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 พัฒนาการบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ที่สำคัญ
2535	1) พล.อ.สุจินดา คราประยูร ผบ.ทบ.รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จนนำไปสู่การชุมนุมประท้วง ของประชาชน จำนวนมหาศาล จนเป็นเหตุให้กองทัพตัดสินใจสลายการชุมนุม มีประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บมากมาย 2) ภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองดังกล่าว รัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน ออกคำสั่งย้ายนายทหารระดับ ผบ. เหล่าทัพ เพื่อรับผิดชอบต่อเหตุการณ์การปราบปราม ผู้ชุมนุมทางการเมืองในเดือน พฤษภาคม
2538	รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ย้ายสลับตำแหน่งระดับสูงของ ผบ. เหล่าทัพ อาทิ 1) พล.อ.ไพบูลย์ เอมพันธ์ รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นปลัดกระทรวงกลาโหม 2) พล.อ.ประมณฑ์ ผลาสินธุ์ เสนาธิการทหาร เป็น ผู้บัญชาการทหารบก 3) พล.อ.วิโรจน์ แสงสนิท รองปลัดกระทรวงกลาโหม เป็น ผู้บัญชาการทหารสูงสุด
2540	1) กองทัพบกปรับปรุงคำขวัญประจำหน่วย เดิมคำว่า “ประชาชน” ปิดท้ายประโยคว่า “เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และประชาชน” 2) เปลี่ยนแปลงชื่อหน่วยทหารเพื่อลดระยะห่างกับประชาชน อาทิ กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) เปลี่ยนเป็นหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
2541	1) นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษกองทัพบก ขึ้นเป็น ผู้บัญชาการทหารบก ถือเป็นแหวกกติกาธรรมเนียมปฏิบัติในการแต่งตั้งของกองทัพ ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เนื่องจากไม่เคยมีผู้บัญชาการทหารบกท่านใด มาจากตำแหน่งประจำ 2) พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ลาออกจากตำแหน่งวุฒิสมาชิก ที่มาจากการแต่งตั้ง เพื่อดำรงตำแหน่งทางทหารอย่างเดียว
2542	ยุบหน่วยกองพลรบพิเศษที่ 2 จ.ลพบุรี เพื่อลด ค่าใช้จ่ายและดำเนินการด้านงบประมาณ กลาโหม เนื่องมาจากผลกระทบสืบเนื่องวิกฤติเศรษฐกิจเอเซีย
2543	วุฒิสมาชิก มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด สิ้นสุด วุฒิสมาชิกสายกองทัพที่มาจากการแต่งตั้ง
2544	นายทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ชนะการเลือกตั้ง เป็นนายกรัฐมนตรี
2545	1) นายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี สั่งยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ที่สำคัญ
	(ศอ.บต.) เพื่อลดอำนาจและบทบาทของกองทัพ ส่งผลต่อ ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ ชายแดนใต้ในเวลาต่อมา
2546	2) ย้าย พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผบ.ทบ. เป็น ผบ.สส. มีคำสั่งย้าย พล.อ.สมศักดิ์ อุตตะนันท์ ผบ.ทบ. เป็น ผบ.สส. และแต่งตั้ง พล.อ.ชัยสิทธิ์ ชินวัตร ญาติผู้พี่ของนายกรัฐมนตรี ขึ้นเป็น ผบ.ทบ.
2547	1) รัฐบาลประกาศจัดตั้ง กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) ให้อำนาจกองทัพเข้ามาอำนวยการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ 2) รัฐบาล แต่งตั้ง พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ ขึ้นเป็น ผบ.ทบ.แทน พล.อ.ชัยสิทธิ์ ชินวัตร ที่ขยับไปเป็น ผบ.สส.
2548	ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 และแต่งตั้ง พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน เป็น ผบ.ทบ. เป็นนายทหารมุสลิม มีภารกิจแก้ไขปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนใต้
2549	1) กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ออกมาชุมนุมต่อต้านรัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 2) รัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร ฟื้นฟูศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต.) ขึ้นมาอีกครั้ง 3) พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผบ.ทบ. ทำการรัฐประหาร รัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร และ ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540
2551	1) รัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ออก พ.ร.บ.กลาโหม เพื่อป้องกันการแทรกแซงการ แต่งตั้งโยกย้ายนายทหารระดับสูงจากฝ่ายการเมือง และจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความ มั่นคงภายในภาค 4 (ส่วนหน้า) ขึ้น ที่ จ.ยะลา 2) พล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา ผบ.ทบ.รับบทอาสาเป็นผู้เจรจา พรรคการเมืองต่างๆ ให้ร่วม สนับสนุนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ภายในพื้นที่ที่กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ฯ
2553	กองทัพมีบทบาทในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินต่อการสลายการชุมนุมกลุ่มคนเสื้อแดง ในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
2556	นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นำมวลชนออกมาประท้วงขับไล่ รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เรื่องการนิรโทษกรรมทางการเมือง และเรียกร้องกดดันให้กองทัพออกมายึดอำนาจ
2557	พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ทำการรัฐประหาร เป็นหัวหน้าคณะรักษา ความสงบแห่งชาติ (คสช.) และนายกรัฐมนตรีในเวลาถัดมา (พ.ศ. 2557-2562)

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ที่สำคัญ
2559	รัฐบาลแต่งตั้งคณะผู้แทนพิเศษรัฐบาล ซึ่งเกือบทั้งหมดมาจากนายทหารระดับสูงของกองทัพ ทำหน้าที่ติดตามและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานราชการในจังหวัดชายแดนใต้ และเพิ่มบทบาทของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในให้มีอำนาจมากขึ้น
2561	แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กองทัพมีบทบาททางการจัดการและบริหารแผนยุทธศาสตร์ ด้านความมั่นคงเป็นหลัก
2562	1) รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 กำหนดให้วุฒิสมาชิกมาจากการแต่งตั้งทั้งหมด โดยกำหนดสัดส่วนที่นั่ง ผบ.เหล่าทัพ+ตำรวจ โดยตำแหน่ง จำนวน 6 ที่นั่ง และ วุฒิสมาชิกมีสิทธิ์เลือกนายกรัฐมนตรีร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร 2) ภายหลังจากเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม พ.ล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรี จากคะแนนเสียงพรรคร่วมรัฐบาลที่มีพรรคพลังประชารัฐเป็นแกนนำ และวุฒิสมาชิก

ที่มา: ปรับปรุงจากบทความ การเปรียบเทียบทางการเมืองของกองทัพไทยและกองทัพอินโดนีเซียตั้งแต่ พ.ศ.2535-2563 (วันวิจิต บุญโปร่ง, 2564, ไม่ระบุเลขที่หน้า)

จากตารางที่ 2 พบว่าการพัฒนาการบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย แบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาสำคัญที่ นำไปสู่การเห็นความเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพโดยยึดอิงไปตามสถานการณ์ที่กองทัพต้องเผชิญ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาสำคัญ ได้แก่

1) พ.ศ. 2535-2544 ในช่วงทศวรรษดังกล่าว กองทัพได้รับผลกระทบกระเทือนในภาพลักษณ์มากที่สุด อันเนื่องมาจากการตัดสินใจการสลายการชุมนุมผู้เรียกร้องประชาธิปไตยด้วยความรุนแรงในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 เป็นเหตุให้กองทัพถูกกดดันให้ลดบทบาททางการเมืองชั่วคราว ประกอบกับฝ่ายการเมืองเริ่มรุกไล่พื้นที่ในการเข้ามาจัดระเบียบการสลับตำแหน่งการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารระดับสูง ซึ่งฝ่ายการเมืองเชื่อว่ายังเหลือนายทหารยุคนั้นได้วางทลายและยังคงอิทธิพลในกองทัพอยู่ เพื่อตัดเงื่อนไขในการทำรัฐประหาร ประกอบกับวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียที่โจมตีค่าเงินบาทส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจไทยแบบมหภาคทรุดชวณเขจนได้รับความเสียหายในวงกว้าง

กองทัพจึงจำเป็นต้องตัดงบประมาณ และยุบหน่วยงานในกองทัพลง แต่ในขณะเดียวกันวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น กลับเป็นโอกาสให้กองทัพเร่งฟื้นฟูภาพลักษณ์ สร้างความใกล้ชิดกับสาธารณชน รวมถึงการแสดงบทบาทความเป็นทหารอาชีพออกอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญที่สุดรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ได้สร้างสำนึกการตื่นตัวการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ความศักดิ์ของกระแสนิยม

ประชาธิปไตย ส่งผลให้บทบาททางการเมืองของกองทัพในช่วงเวลาขณะนั้นเสมือนอยู่ในที่ดั่งและไม่ได้มีบทบาททางการเมืองโดดเด่นเหมือนเดิมอีก

2) 2545-2554 สำหรับช่วงเวลานั้น ครึ่งทศวรรษแรกเป็นช่วงฝ่ายการเมืองของรัฐบาลพลเรือนอยู่ในช่วงเวลาแห่งความรุ่งโรจน์ คือการใช้โอกาสการเข้าไปแทรกแซงเปลี่ยนแปลงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแทบทุกปี ซึ่งถือเป็นตำแหน่งข้าราชการที่ทรงอำนาจมากที่สุดในการเมืองไทย การยกเลิกหน่วยงานความมั่นคงอย่างศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต.) จึงดูเหมือนรัฐบาลต้องการริบอำนาจจากฝ่ายกองทัพ แต่ภายหลังเกิดปัญหาภัยคุกคามใหม่คือ ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงที่ผิดพลาดของรัฐบาลจึงตัดสินใจฟื้นฟู ศอ.บต. และดึงกองทัพในการเข้ามามีบทบาทแก้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ดังกล่าวอีก ซึ่งสวนทางกับความนิยมของรัฐบาลของ ทักษิณ ชินวัตร ที่กำลังเสื่อมทรามลง และเกิดกลุ่มขบวนการชุมนุมขับไล่รัฐบาลและมีแนวโน้มที่กลุ่มผู้ชุมนุมสนับสนุนรัฐบาลจะใช้กำลังระหว่างกัน สุดท้ายการรัฐประหารเกิดขึ้นในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549

หลังจากนั้นกองทัพก็ฟื้นฟูบทบาทและอำนาจทางการเมืองของตนเองเพื่อไม่ให้ฝ่ายการเมืองเข้ามายุ่ง ย่ำกับองค์กรในกองทัพอีก อาทิ พ.ร.บ. กลาโหม พ.ศ. 2551 เพื่อสกัดอำนาจฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งนายทหารระดับสูง หรือบทบาทการเข้าไปจัดการรวบรวมเสียงสนับสนุนจากบรรดาพรรคการเมือง เพื่อจัดตั้งรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หรือแม้แต่การทำหน้าที่ฝ่ายอำนวยการหลักในการตัดสินใจคลี่คลายการเข้ายึดพื้นที่เพื่อสลายการชุมนุมของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ ในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งนับจากจุดนั้นเป็นต้นมา บทบาทของกองทัพกลายเป็นการขยายความขัดแย้งของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีแนวคิดต่อต้านอิทธิพลของกองทัพ กับกลุ่มพลังอนุรักษ์นิยมที่ให้การสนับสนุนเคียงข้างกองทัพ ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

3) 2555-2563 การชูแนวคิดการนิรโทษกรรมทางการเมือง กลายเป็นข้ออ้างที่ทำให้กลุ่มอนุรักษ์นิยมสามารถรวมตัวการประท้วงจำนวนมหาศาลออกมาคัดค้านขับไล่รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง สภาวะของบ้านเมืองในช่วงเวลานั้นเข้าสู่บรรยากาศแห่งการเผชิญหน้าและแก้ปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรง ระหว่างกลุ่มต่อต้าน-สนับสนุนรัฐบาล ในที่สุดความขัดแย้งดังกล่าวกลายเป็นข้ออ้างในการทำรัฐประหาร ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 จนนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลของคณะรัฐประหาร โดยมี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรัฐประหารดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และอยู่บริหารประเทศเป็นระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2557-2562)

ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว ได้มีการร่างรัฐธรรมนูญที่มีเนื้อหาให้ กองทัพยังคงมีบทบาททางการเมืองในฐานะผู้ประคับประคองประเทศในรูปแบบการใช้อำนาจผ่านรัฐธรรมนูญ อาทิ บทบาทของกองทัพในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หรือ วุฒิสมาชิกทั้งหมดที่มาจากการแต่งตั้ง โดยกำหนดคุณสมบัติเฉพาะให้ตำแหน่งผู้บัญชาการทหาร-ตำรวจ สามารถดำรงตำแหน่งวุฒิสมาชิกโดยอัตโนมัติ พร้อมกับการใช้อำนาจวุฒิสมาชิกสามารถร่วมลงเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีพร้อมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง

ได้อีกด้วย ซึ่งในที่สุดผลผลิตของรัฐธรรมนุญฉบับ พ.ศ. 2560 ได้แสดงออกถึงคุณภาพแห่งอำนาจรัฐธรรมนุญ ในการให้หัวหน้าคณะรัฐประหารถูกเลือกกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกคำรบหนึ่ง ภายหลังจากเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา

จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาเกือบสามทศวรรษของกองทัพไทย ได้ปรับตัวไปตามปัจจัยที่มาจากฝ่ายการเมือง บรรยากาศและภูมิทัศน์ทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลา มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการกำหนดท่าทีของทิศทางผู้นำกองทัพจะตัดสินใจแสดงบทบาททางการเมืองของตนเอง ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เอื้อหรือกีดทับต่อบทบาททางการเมืองของตนเอง อย่างไรก็ตาม กองทัพไม่เคยหันหลังต่อการมีบทบาททางการเมืองไทยตราบดีที่สถานการณ์ทางการเมืองยังต้องการดึงกองทัพเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของตัวผู้เล่นหลักในฐานะผู้แก้ปัญหาการเมืองไทยแบบชั่วคราวครั้งชั่วคราว แต่มิได้คิดไตร่ตรองหาแนวทางการวางระบบให้กองทัพทำหน้าที่ความเป็นกองทัพอาชีพในทิศทางที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563 พบว่า กองทัพอยู่ท่ามกลางกับความผันผวนทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากปัจจัยทางการเมือง และเศรษฐกิจภายในประเทศของตนเอง และบริบทสังคมโลกที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงโฉมใหม่ไปสู่ยุคที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพหลักการความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งในกรณีของกองทัพไทยแสดงให้เห็นว่าได้ปรับตัวอยู่ในกระแสประชาธิปไตยโดยที่ตนเองไม่ได้สูญเสียอำนาจบทบาททางการเมืองใดๆ แม้ว่าบางห้วงเวลากองทัพถูกตำหนิต่อการใช้ความรุนแรงต่อกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง หรือการทำรัฐประหารถึง 2 ครั้งในช่วงเกือบ 3 ทศวรรษ แต่สิ่งที่กองทัพยังยึดเหนี่ยวบทบาททางการเมืองของตนเองไว้ได้ มาจากการใช้อำนาจทางการเมืองที่ไม่เหมาะสมของฝ่ายการเมืองไม่ได้พิสูจน์ให้ประชาชนรู้สึกเป็นที่พึ่งพาและฝากความเชื่อมั่นได้ จึงเป็นเงื่อนไขให้กองทัพเข้ามาเติมบทบาททางการเมืองของตนเองให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

ตามข้อเสนอแนวคิดของความสัมพันธ์พลเรือน-ทหารของ Douglas Bland ที่สนับสนุนให้อำนาจของฝ่ายพลเรือนและกองทัพ ต้องถ่วงดุลต่อกัน ต่างฝ่ายต่างพึ่งพาในบทบาทของความชอบธรรมระหว่างกัน การจะป้องกันไม่ให้มีการรัฐประหาร ทั้งพลเรือนและกองทัพ หากมองพิจารณาอย่างผิวเผินต่อบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย จะมองเห็นภาพของการใช้อำนาจนำ ในฐานะผู้จัดระเบียบความมั่นคงของรัฐในทุกมิติ แต่อย่างไรก็ตามกองทัพรับรู้ถึงกระแสการก่อตัวของความไม่พอใจต่อบทบาททางการเมืองของกองทัพ จากกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองผู้เรียกร้องประชาธิปไตยที่เริ่มก่อตัวการแสดงสัญลักษณ์การต่อต้านเพิ่มขึ้นตามลำดับ และกระแสการกดดันการเลือกตั้ง กองทัพจึงพยายามถ่ายโอนอำนาจผ่านกลไกการใช้รัฐธรรมนูญมีพรรคการเมืองและนักการเมืองเครือข่าย ที่สนับสนุนกองทัพทำหน้าที่ทดแทน

และบริหารประเทศให้กลับสู่ภาวะการเมืองที่เป็นปกติ โดยที่กองทัพยังคงมีบทบาทชกโย หรือชี้นำอยู่ข้างหลังอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

สำหรับแนวคิดการสร้างระบบธรรมาภิบาลและความโปร่งใสของ Surachart Bamrungsuk หากมองเฉพาะภายหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 จนถึงช่วงก่อนการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2549 แนวคิดของ Surachart ตอบโจทย์กับกองทัพไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งกองทัพไทยได้พยายามแสดงจุดยืนความเป็นแบบอย่างของทหารอาชีพ ยอมรับการตัดสินใจนโยบายหรือคำสั่งจากรัฐบาลพลเรือนอย่างไม่มีข้อแม้ แต่การทำรัฐประหาร ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และ วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้ทำให้กระบวนการตรวจสอบ หรือการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในกองทัพต้องชะงัก อันเนื่องมาจากหน่วยงานหรือองค์กรที่ตรวจสอบไม่ได้มีอำนาจที่เข้าถึงการตรวจสอบที่แท้จริง หรือกระทำการใดๆ กับกองทัพโดยตรงไปตรงมาได้ อย่างไรก็ตาม การไม่ฝืนกระแสสังคมที่จะปกครองประเทศในระยะยาว ทำให้อัฒตานุภาพของกองทัพได้ถอดเครื่องแบบ เข้ามาเป็นผู้นำรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2562 มาจากรัฐธรรมนูญที่ฝ่ายคณะรัฐประหารได้สร้างข้อกฎหมายที่ได้เปรียบให้มีอำนาจต่อไป ในแง่เปิดพื้นที่ให้มีกระบวนการตรวจสอบอันโปร่งใสดังเช่นแนวคิดของ Surachart กองทัพไทยยังห่างไกลในแง่การยอมรับการถูกตรวจสอบจากสังคมอย่างเข้มข้น ทำได้เพียงแค่การลดกระแสความไม่พอใจจากสังคม กดดันให้มีการตรวจสอบเป็นบางกรณีที่สังคมเรียกร้องเท่านั้น

ในขณะที่บทบาททางการเมืองของกองทัพไทย สัมพันธ์สอดคล้องตามข้อเสนอของ Ozan O.Varol ที่มองเรื่องการทำรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตยจะสอดคล้องเฉพาะการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 อันเนื่อง มาจากรัฐบาลพลเรือนในขณะนั้น ใช้อำนาจในทางที่ผิด (Abuse of Power) ที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ เริ่มปฏิเสธการบริหารประเทศของรัฐบาลพลเรือน เพิ่มขึ้นตามลำดับ จนนำไปสู่การทำรัฐประหารเพื่อยุติ ความวุ่นวายทางการเมืองที่กำลังตามมา ซึ่งคณะรัฐประหารชุดดังกล่าวได้จัดตั้งรัฐบาลและอยู่ในอำนาจในระยะเวลาที่สั้น และดำเนินการจัดการเลือกตั้งและการถ่ายโอนอำนาจให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตรงตาม ทฤษฎีของ Varol ทุกประการ แต่การรัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2557 ทำให้ข้อเสนอของ Varol อาจถูกตีความ เพี้ยนไปจากเดิม เนื่องจากผู้นำกองทัพเล็งเห็นว่าการถ่ายโอนอำนาจที่ใช้เวลาสั้นเกินไป เฉกเช่นการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 ไม่ได้ทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองสิ้นสุดลงไป กองทัพจึงไม่มั่นใจหากการถ่ายโอนอำนาจโดยที่ฝ่ายตนเองไม่ได้มีบทบาทกำกับต่อการส่งมอบอำนาจจะเต็มไปด้วยความราบรื่น แม้อาจไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง แต่กองทัพมีเป้าหมายรักษาความสงบสุขภายในประเทศเป็นหลัก การทำรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตย หากกองทัพมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับนโยบายรัฐ จะถูกตั้งคำถามสังคมถึงความชอบธรรมการดำรงอยู่ในอำนาจของกองทัพทันที อย่างไม่จบสิ้น

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563 ตามมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 8 ท่าน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสาเหตุปัจจัยที่กองทัพเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม จากเดิมที่ใช้อำนาจเผด็จการแบบสุดโต่งเหมือนในอดีต อาทิ รัฐธรรมนูญ

ที่มอบหมายให้กองทัพมีบทบาททางการเมืองเพื่อรักษาความสงบสุขภายใน รับบทบาทด้านความมั่นคงที่ยังคงสถานะวิชาชีพให้กองทัพยังทรงอิทธิพลต่อภารกิจต่อสู้กับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ หรือแม้แต่ปัจจัยด้านการเมืองในภาคประชาชน การเติบโตในทางการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน อันเนื่องมาจากมุมมองทางความคิดระหว่างวัยที่เห็นต่างกัน ซึ่งกองทัพไทยคอยคุมเชิง และพยายามรักษาบรรทัดฐานทางสังคม ตามจารีตของสังคมไทย ประกอบกับความผูกพันของพลังกลุ่มอนุรักษ์นิยมกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ กลายเป็นพลังบวกที่ทำให้กองทัพไทยยังโดดเด่นในเวทีการเมืองไทย

ในขณะที่พัฒนาการทางการเมืองของกองทัพไทยในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด มองว่ากองทัพไม่สามารถหนีจากวังวนทางการเมืองของตนเอง ดังเช่นประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยที่มักดึงกองทัพไป เกี่ยวข้องกับการเมืองไทยอยู่เสมอ ดังนั้นพัฒนาการบทบาททางการเมืองจึงมีการปรับเปลี่ยนตนเองให้ สอดคล้องกับความชอบธรรมกับบริบทและความต้องการทางสังคม ด้วยวิธีการนำรัฐธรรมนูญมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อให้กองทัพยังดำรงบทบาทชี้้นำทางการเมืองอย่างเหนียวแน่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

งานศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทย ควรถอดบทเรียนความสำเร็จ หรือข้อจำกัดออกมาสรุปเป็นรูปแบบการศึกษาแบบแต่ละช่วงเวลา (Timeline) ในแต่ละเหตุการณ์ที่กองทัพเข้าไปเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบทางการเมืองจะสามารถสรุปภาพถึงพัฒนาการของกองทัพในแต่ละช่วงได้อย่างชัดเจน ควรนำข้อเสนอจากภาคประชาสังคม ต่อการมีส่วนร่วมเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากองทัพสู่ความเป็นทหารอาชีพ ในสถานะที่เหมาะสมกับบริบททางการเมืองไทยต่อไป

ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเปรียบเทียบพัฒนาการของกองทัพในชาติสมาชิกอาเซียนเชิงเปรียบเทียบ ที่มีบริบททางสังคมที่แตกต่างและใกล้เคียงกัน ในการค้นหาปัจจัยที่กำหนดหรือเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพ

2. ควรศึกษาการพัฒนาบทบาทของกองทัพสู่ความเป็นกองทัพอาชีพ ภายใต้กติกาของระบอบประชาธิปไตย โดยศึกษาประยุกต์จากกองทัพชาติตัวอย่างที่มีพัฒนาการทางการเมืองที่มีความมั่นคง และสังคมประเทศนั้นๆ ให้การยอมรับ

รายการอ้างอิง

พิชิต รัชตพิบูลภพ. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของทหาร. วารสารสถาบันพระปกเกล้า,

14(1), 101.

วันวิชาติ บุญโปร่ง และธีรพงษ์ บัวหล้า

บรรจง ไชยลังกา. (2559). การถ่วงดุลระหว่างประเทศมหาอำนาจ: วิเคราะห์ตามทฤษฎีสัจนิยมใหม่.

วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 7(3), 30-32.

วันวิชาติ บุญโปร่ง. (2564). การเปรียบเทียบบทบาททางการเมืองของกองทัพไทยและกองทัพ

อินโดนีเซียตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563. วารสารการบริหารปกครอง (*Governance Journal*)

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 10(1), 1-40.

ศุจิต บุญบงการ. (2562). ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). เสนาธิปไตย: รัฐประหารกับการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.

Bamrungsuk, S. (2006). Thailand's Civil-Military Relations. *Journal of Securities Project*, 9,

22-26.

Bland, D. (1999). Unified Theory of Civil-Military Relations. *Armed Forces & Society*, 26, 10.

Boonprong, W. (2000). **The Thai Military Since 1957: The Transition to Democracy and the Emerging of**

the Professional Soldier. (Dissertation). Master of International Studies in the Department of
Politics, The University of Adelaide, Australia.

Varol, O. O. (2012). The Military as the Guardian of Constitutional Democracy. **50 Columbia Journal of**

Transnational Law (forthcoming). Lewis & Clark School. 51, 300.